

چاشنی‌های سیاسی و اقتصادی يك جشنواره

شصت و چهارمین دوره جشنواره بین‌المللی کن شاهد نمایش تعدادی فیلم جنجال برانگیز بود.

جام جم آنلاین: شصت و چهارمین دوره جشنواره بین‌المللی کن شاهد نمایش تعدادی فیلم جنجال برانگیز بود. این رویداد سینمایی که لقب بزرگ‌ترین و معتبرترین جشنواره بین‌المللی سینمایی را گرفته، مثل همیشه به‌طور همزمان چهره‌های سرشناس دنیای بازیگری و فیلمسازان مطرح و غیرمتعارف را کنار هم قرار داده تا جنجالی‌ترین جشنواره جهانی را برگزار کند.

امسال هم برگزارکنندگان جشنواره - که از 21 اردیبهشت شروع شد و امروز در شهر ساحلی کن فرانسه به پایان می‌رسد - تلاش کرده‌اند نام‌های بزرگ و قدیمی دنیای فیلمسازی را جذب خود کنند و در عین حال، از وقایع مهم سیاسی چند ماه اخیر همچون انقلاب مصر هم غافل نمانند.

برای برخی خبرنگاران خارجی حاضر در جشنواره، حضور برناردو برتولوچی، فیلمساز کهنه کار ایتالیایی روی صندلی چرخدار و اهدای جایزه نخل طلائی افتخاری کن ارزش خبری بسیاری داشته و برای عده‌ای حضور بازیگران مطرحی مثل جانی دپ یا آنجلینا جولی. برخی هم روی حرف‌های رابرت دنیرو، رئیس هیات داوران تاکید می‌کنند که گفته به کن آمده است تا تعدادی فیلم خوب تماشا کند. تعدادی از نویسندگان و منتقدان نیز به وودی آلن و تازه‌ترین کار سینمایی‌اش با عنوان «نیمه شبی در پاریس» توجه ویژه کرده‌اند که گوشه چشمی به فرانسه و فرانسوی‌ها دارد. این فیلمساز نیویورکی بارها گفته زندگی و کار در جایی مثل فرانسه را به آمریکا ترجیح می‌دهد و منتقدان سینمایی به یاد دارند که او چند کار آخر خود را با همکاری تهیه‌کنندگان اروپایی و در لوکیشن‌های این قاره ساخته است. با این حال، فیلم آلن نتوانست نقدهای تحسین‌آمیز زیادی کسب کند، هر چند دید و نگاه منتقدان به آن خیلی هم سرد نبود. این در حالی است که این فیلمساز قدیمی بدون توجه به نقدهایی که درباره فیلم‌هایش نوشته می‌شود، آثار خود را می‌سازد و آنها را به گونه‌ای جلوی دوربین می‌برد که خود می‌خواهد. به قول یکی از منتقدان سینمایی، وودی آلن هیچ وقت به منتقدان و تماشاگران فیلم‌هایش باج نمی‌دهد و آن کاری را انجام می‌دهد که احساس می‌کند درست است.

سقوط مبارك روی پرده

شاید اگر مصری‌ها چند ماه قبل در میدان تحریر در پایتخت این کشور جمع نمی‌شدند و راه را برای سرنگونی حسنی مبارک، رئیس‌جمهور کشور فراهم نمی‌کردند، در جشنواره کن هم کسی اهمیت زیادی به فیلمی از این کشور آفریقایی نمی‌داد. اما تحولات سیاسی منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، حتی توجه اهالی هنر را هم به خود جلب کرده است. فیلم «روز» محصول مصر باعث بحث در کن شده؛ اثری که قصه‌اش در ارتباط با انقلاب اخیر این کشور است. نکته جالب این که بخش مهمی از فیلم در دورانی ساخته شد که مبارک هنوز مسوولیت اداره کشورش را به عهده داشت. 10 فیلمساز، کارگردان مشترک فیلم هستند و خود فیلم به بازخوانی حوادث خونباری می‌پردازد که به سقوط مبارک منجر شد. قصه فیلم تلاش دارد روزهای تاریک زندگی دیکتاتوری را به تصویر بکشد که بیش از 30 سال رئیس‌جمهور کشورش بود! در حالی که انبوهی از تماشاگران حاضر در کن با اشتیاق به تماشای 18 روز نشستند و لحن ضددیکتاتوری آن را تحسین کردند، 2 نفر از کارگردانان فیلم مروان حامد (سازنده فیلم پر فروش 3 سال قبل سینمای مصر به نام ساختمان یعقوبیان) و شریف عرفا متهم شدند که از صحنه‌هایی برای فیلم استفاده کرده‌اند که در سال 2005 در یک فیلم تلویزیونی به نفع حزب حاکم کشور (حزب دموکرات ملی به رهبری مبارک) به نمایش در آمده بود و کارگردان این صحنه‌ها هم خود این دو نفر بوده‌اند. ظاهراً به همین دلیل بود که وب‌سایتی در مصر قبل از افتتاح جشنواره، درخواست کرده بود که این 2 نفر به کن دعوت نشوند و از آنها به عنوان فیلمسازانی مخالف با حکومت مبارک استقبال نشود. 18 روز به عنوان بخشی از برنامه‌های جدید جشنواره که هر سال یک کشور را به عنوان مهمان در برنامه‌های خود دارد، به نمایش در آمد. در جشنواره امسال کن شمار زیادی از فیلمسازان، بازیگران و دیپلمات‌های مصری به جشنواره دعوت شده‌اند و کن بخش ویژه‌ای را به این کشور اختصاص داده است، اما روشنفکران مصری به حضور تعدادی از این مهمانان در جشنواره اعتراض کرده و گفته‌اند آنها نباید به کن دعوت می‌شدند، زیرا نمایندگان مردم مصر نیستند. عمرواکد، بازیگر مصری که در درام سیاسی «سورینا» هم بازی داشته، در یک مصاحبه اختصاصی و جنجالی گفت: «من خودم مروان را در میدان تحریر دیدم که بخشی از نیروهای معترضی بود که مبارک را سرنگون کرد.» اما برخی سایت‌ها می‌گویند او بازیگر فیلم کوتاه حامد است و طبیعی است که چنین حرفی را بزند!

فوتبال سه‌بعدی

اما کمی دورتر از جنجال‌های سیاسی در باب تحولات خاورمیانه، خوان خوزه کامپانیلا فیلمساز آرژانتینی - که «راز چشم‌های

آنان» او اسکار بهترین فیلم خارجی سال را گرفت - با انیمیشن خود «فوسبال سه‌بعدی» به کن آمد. فیلم که تولید آن چند سال طول کشید، اولین کار سینمایی کامپانیلا پس از فیلم اسکاری‌اش است. منتقدان سینمایی و تماشاگران پیگیر با توجه به ساخته قبلی سازنده‌اش، منتظر اکران عمومی این انیمیشن بودند. فوسبال سه‌بعدی با هزینه‌ای 15 میلیون دلاری، یکی از بزرگ‌ترین محصولات جدید سینمایی آمریکایی لاتین است که در یک قاره دیگر به نمایش در می‌آید. فیلمنامه را کامپانیلا با همکاری سرجیو پابلو نوشته که سال قبل انیمیشن موفق «من نفرت‌انگیز» او موفقیت خوبی در سطح بین‌المللی به دست آورد. 2 شرکت فیلمسازی اسپانیایی تهیه‌کنندگان اصلی این انیمیشن هستند و بخش مهمی از کارهای ساخت فیلم هم در همین کشور صورت گرفته است. منتقدان اسپانیایی فیلم را محصولی از صنعت سینمای کشور خود می‌دانند و می‌گویند به کمک آن، پرچم انیمیشن‌سازی اسپانیایی در سطح بین‌المللی برافراشته می‌شود. خط اصلی قصه فیلم درباره فوتبال است که تب آن در اسپانیا و کشورهای آمریکایی لاتین شدت داغ است. منتقدان سینمایی در کن گفتند این انیمیشن برای بازار بین‌المللی ساخته شده است. در قصه فیلم، پسر بچه‌ای با کمک مجموعه‌ای از چهره‌های دنیای فوتبال (که در حضور او امکان حیات و زندگی پیدا می‌کنند) موفق می‌شود یک مسابقه فوتبال به راه بیندازد تا مانع از نابودی شهر کوچک خود شود. برخی از منتقدان حال و هوای فوسبال سه‌بعدی را با درام کلاسیک «دوازده مرد خشمگین» مقایسه کرده‌اند. تهیه‌کنندگان فیلم در کن گفتند با تولید آن سعی کرده‌اند صنعت انیمیشن‌سازی را در آمریکایی لاتین خلق کنند و سه‌بعدی آن، عاملی برای جذب بیشتر تماشاگران و موفقیت در این امر بوده است.

بیرون آمدن از سایه بحران اقتصادی

تحلیلگران سینمایی عقیده دارند چند سال پس از بحران سخت اقتصادی - بین‌المللی (و تاثیر منفی آن بر بازار جشنواره‌های بین‌المللی) رفته رفته اوضاع به حالت عادی برمی‌گردد و چراغ قرمز مشکلات اقتصادی سبز می‌شود. مسوولان جشنواره کن هم در طول چند سال گذشته سعی کردند از ریخت و پاش جلوگیری کنند و مراقب بودجه سالانه خود باشند. بر همین اساس بود که مسوولان کن از هر فرصتی استفاده می‌کنند تا بگویند صنعت سینما و جشنواره کن دلایل زیادی دارند تا خوش‌بینانه‌تر به مسائل نگاه کنند. امسال هم وضعیت نمایش فیلم‌ها و هم بازار فیلم کن در مقایسه با سال‌های قبل بهتر شده بود. پل برت یکی از سرمایه‌گذاران پروژه‌های سینمایی می‌گوید: «سینما و فیلمسازی یک حرفه و تجارت جهانی است و شما برای ساخت و نمایش فیلم‌ها مجبورید با همکاران بین‌المللی خود کار کنید. ولی طی سه، چهار سال گذشته ما نتوانسته‌ایم از همکاری بسیاری از همکارانمان در کشورهای دیگر بهره ببریم. جایی مثل جشنواره کن هم نمی‌تواند از تبعات منفی یک بحران اقتصادی بزرگ مصون بماند.»

نکته: جشنواره فیلم کن مثل سال‌های قبل، همزمان میزبان چهره‌های سرشناس و ستاره‌های هالیوودی و فیلمسازان مطرح با آثاری متفاوت بود و سعی کرد تمام وجوه تجاری و هنری سینما را در بر بگیرد
لارس فون تریه، فیلمساز دانمارکی امسال با تازه‌ترین کار خود «مالیخولیا» (افسردگی) به بخش مسابقه جشنواره کن آمد، اما رسانه‌های گروهی بیشتر از آن که درباره شانس احتمالی او برای دریافت نخل طلایی جشنواره صحبت کنند، در ارتباط با کار بعدی مشترک او با مارتین اسکورسیزی از خود اشتیاق نشان دادند. در این رابطه زرنگی و وقت‌شناسی خود فون تریه نقش بسیار مهمی داشت! او از تریبون جشنواره کن (که برد بسیار زیادی دارد) استفاده کرد تا بگوید مستند بلند سینمایی «پنج مانع» را با همکاری اسکورسیزی کارگردانی می‌کند. این فیلم دنباله‌ای بر فیلم کوتاهی به همین نام است که سال 2003 توسط خود فون تریه ساخته شد. او این مستند کوتاه را با همکاری دین گورگن‌لت کارگردانی کرده بود. قصه فیلم تلاش داشت به درون قلب و ذهن پروسه فیلمسازی و مشکلات و چالش‌های آن برود. فون تریه برای ساخت این مستند از همان شیوه‌ای استفاده می‌کند که در کار کوتاه خود دنبال کرد و موانع جدیدی را سر راه کاراکتر قصه جدید خود قرار می‌دهد. او جزئیات زیادی را در ارتباط با این پروژه در اختیار خبرنگاران مشتاق قرار نداد، ولی گفت کلید فیلمبرداری آن را اوایل سال جدید میلادی می‌زند. با این حال، آنچه در مورد لارس فون تریه بسیار خبرساز شد و تحریم او را در کن به دنبال آورد، اظهار نظر عجیب و غریب او درباره هیتلر و رژیم نازیسم آلمان بود که مخالفت‌های زیادی را برانگیخت.

فرانسوی‌ها در کن

سینمای فرانسه امسال هم مثل هر سال حضور فعالی در بخش مسابقه کن دارد. اما در بین فیلم‌ها و فیلمسازان فرانسوی حاضر در کن کسی بیشتر از همه مورد توجه قرار گرفته که فیلمی در بخش مسابقه ندارد و مهمان افتخاری جشنواره است! اولیویه آسایاس که سال قبل با درام سیاسی «کارلوس» در کن حضور داشت و بحث و جنجال زیادی به پا کرد، امسال ستاره فرانسوی بیکار جشنواره بود. او اعلام کرد فیلم تازه‌اش یک درام اجتماعی به نام «چیزی در هوا» است و قصه جوانی 18 ساله را تعریف می‌کند که شخصیت او در دل تحولات دهه 80 میلادی اروپا شکل می‌گیرد. خیلی زود برای این فیلم - که هنوز بازیگران آن انتخاب نشده و زمان فیلمبرداری‌اش معلوم نیست - چند تهیه‌کننده و حتی پخش‌کننده بین‌المللی هم پیدا شد. شرکت ای‌اف‌سی امتیاز پخش فیلم را در آمریکایی شمالی خریداری کرد و با این کار معلوم شد موفقیت در دوره‌های قبلی جشنواره کن می‌تواند تضمین‌کننده کارهای بعدی هر فیلمسازی باشد و به راحتی برای او تهیه‌کننده و پخش‌کننده معتبر پیدا کند. قصه شرح حال‌گونه درام چیزی در هوا (که منتقدان می‌گویند قصه زندگی خود آسایاس است) درباره دانش‌آموزی اهل پاریس است که بر سر انتخاب دنیای سیاست و دنبال

کردن حس عاشقانه‌اش نسبت به هنر و سینما گیر افتاده است. منتقدان سینمایی می‌گویند آسایاس این بار هم فیلمی جذاب و تماشایی ارائه خواهد کرد.

«#؛ کارلوس» که یک جایزه گلدن گلوب (کره طلایی) گرفت و به صورت مجموعه‌ای 5 قسمتی روی آنتن تلویزیون هم رفت، قصه زندگی رامیرز سانچر ونزوئلایی ملقب به کارلوس را تعریف می‌کند که در دهه 70 میلادی یکی از جنجالی‌ترین چهره‌های سیاسی بود و رسانه‌های گروهی از او به عنوان یک تروریست انقلابی یاد می‌کردند. آسایاس 3 سال قبل هم با درام اوقات تابستانی در جشنواره کن حضور داشت. این فیلم هم با استقبال منتقدان و تماشاگران همراه شد و نمایش موفقیت‌آمیزی در اکران عمومی داخلی و بین‌المللی خود داشت. آسایاس جشنواره کن را مکان خوبی برای معرفی فیلمسازان مستعد و تازه‌وارد می‌داند و رقابت بین چهره‌های جوان با چهره‌های قدیمی را یکی از نکات مهم آن ارزیابی می‌کند و عقیده دارد این رقابت عادلانه است. به گفته او: «#؛ برخی می‌گویند این رقابت به ضرر نیروهای جوان و ناشناخته است و آنها در مقابل نام‌های مطرح و بزرگ کم می‌آورند و دیده نمی‌شوند، اما این‌طور نیست، همین نکته که آنها در رقابت با این نام‌های بزرگ شرکت دارند یک پیروزی بزرگ است.»

رویترز / مترجم: کیکاوس زیاری